

Anti-Copyright

Sa Pag-Usab Sa Tanang Butang

Usa ka anarkistang pagsangpit

CrimethInc.

usa ka anarkistang
pagsangpit

CrimethInc.
Sa Pag-Usab Sa Tanang Butang
Usa ka anarkistang pagsangpit
2016

<https://cloudfront.crimethinc.com/tce/pdfs/to-change-everything-ceb>
Bisaya translation of *To Change Everything*.

sea.theanarchistlibrary.org

2016

Contents

magsugod sa kaugalingong determinasyon	3
magsugod sa pagtubag sa atoang kaugalingon	4
sugod sa pagpangita ug gahom, dili awtoridad	4
magsugod sa mga relasyon nga gitukod sa pagsalig	5
magsugod sa pagpasig-uli sa indibidwal ngadto sa katibuk-an	6
pagsugod sa liberasyon sa tinguha	7
pagsugod sa pagkontra	8
ang problema mao ang pagmando	9
ang problema mao ang hayarkiya	9
ang problema mao ang utlanan	10
ang problema mao ang representasyon	11
ang problema mao ang mga lider	12
ang problema mao ang gobyerno	12
ang problema mao ang ginansya	14
ang problema mao ang kabtangan	15
ang ulahing kalapasan	16
Don't Cling to the Old World	18

atong mga pakigbisog, apan usab ang atong pagsabot, ang atong kagahum para malipay, ang panabot nga ang atong mga kinabuhi naay kahulugan. Ang kinahanglan aron makita ang kadausa kay ang pagsugod sa paglihok pinaagi sa lahi nga panabot (logic). Para mabag-o ang matag butang, pagsugod sa bisan unsang dapita.

Don't Cling to the Old World

This project is brought to you by CrimethInc., an international network of aspiring revolutionaries.

You can find other examples of our work at crimethinc.com—including books, films, podcasts, and firsthand reports from uprisings around the world. We produced this text in cooperation with comrades from across five continents; hundreds of volunteers donated to cover the printing costs so you could hold this in your hands.

A digital version is available in over a dozen languages at tochangeeverything.com, where you may obtain more paper copies for the cost of postage alone along with a wide range of related media and resources.

Kung naa kay mabag-o nga bisan unsang butang, unsa ang imong gusto ma-usab? Mobakasyon ba ka sa tibuok nimong kinabuhi? Mahimong ang fossil fuel makapaundang sa pag bag-o sa klima (climate change)? Nga ang mga bangko ug mga politico aduna'y panglantaw nga ethical? Kung hunahunaon, ang tinuod, gapadayonon lang ang mga karaang pamaagi unya gadahum ug laing resulta.

Ang atong pribadong, pakigbisog, pinansiyal man o emosyonal, nagasalamin sa kagubot ug kalisdanan sa tibuok kalibutan, ita nagasulay ug palong gagmay nga sunog ug isa isa, apan ga gikan lang kini sila sa usa ka sinugdanan. Kasagana, ang atong gatambalan and mga simtomas, dili ang tinugdan sa sakit. Sa atong pagbag-o, walay ginagmay nga solusyon; Ang atong pagbag-o, kinahanglan magagikan sa panghuna-huna nga subay sa lain laing mga panabot (logic).

Ang pagbag-o sa usa ka butang, magsugod sa tanang aspeto.

magsugod sa kaugalingong determinasyon

Ang ilusyon sa kagawasan nagapadayon ug pagmulto sa kalibutan nga gihulma sa iyang kaugalingong imahe. Kita gisaaran sa kumpletong kaugalingong determinasyon: Ang tanang institusyon sa atong katilingban mao'y mohatag niani.

Kung aduna ka na'y saktong kaugalingong determinasyon, unsay imong buhaton karong higayona?

Huna-huna ang mga dagkung posibilidad nga mahitabo sa imohang kinabuhi, ang mga mahimo unta nimo nga mga relasyon, mga butang nga imong makasinati, ang tanang pamaagi nga muhatag ug kahulugan sa atong kinabuhi. Sa imong pagkatawo, imong masinati nga walay limitasyon kung unsa ang mahimo nimo sa kinabuhi. Ikaw naghulagway sa usa ka tunhay nga higayon.

Kanunay, wala kita naga undang sa pag huna-huna sa bisan unsang butanga. Apan lamang sa mga pinakanindot nga panahon, kung kita mahigugma o maka angkon ug kadaugan o maka adto sa langyaw na mga lugar, nga kita makakuha ug anindot nga hulagway sa kung unsa ang pwede pa nga mahitabo sa atoang mga kinabuhi.

Unsa ang mga nagapugong sa imoha batok sa pagtuman sa imohang potensyal? Unsa kabug-at ang imong pagpanimbang batok sa kahimtang nga nagapalibot sa imo, o unsaon nimo paggahin sa imong panhon? Sa byurokrasya nga nagasuta sa imo sumala sa kung giunsa nimo pagsunod ug pagmando ang ekonomiya nga nagahatag ug gahom sa imoha sumala sa ginansya nga imong mahimo, ang mga military recruiter nga nagapamugos nga ang pinaka maayong pamaagi para "be

all that you can be” kay sa pagtuman sa ilang autoridad — kini ba makahimo ug pagpalambo sa imohang kinabuhi tuman sa imohang pagbuot?

Kitang tanan adunay kumpleto nga kaugalingong determinasyon: dili tungod kay gihatag ni sa ato, apan tungod kay maski ang pinaka totalitaryanong diktatura dili mahimong mukuha niini. Apan sa dinhang kita mulihok para sa atoang mga kaugalingon, kita muabot ngadto sa pakigsangka batok sa mga institusyon nga angay untang musiguro sa atong kagawasan.

magsugod sa pagtubag sa atoang kaugalingon

Ang mga nagadumala ug mangulektahay ug buhis kanunay nagasulti mahitungod sa personal nga responsibilidad. Apan kon kita mukuha sa tibuok nga responsibilidad para sa atong mga aksyon, sa unang bahin, buot ba kitang musunod sa ilang mga instruksiyon?

Labaw pa nga kadaut ang nahimo sa tibuok kasaysayan pinaagi sa pagkamasulundon kaysa sa pagkamasupakon. Ang tapukanan ug armas sa tanang militar sa kalibutan mao ang mga pisikal nga pagpakita nato ug pagkalahi sa uban. Kung ikaw gusto makasiguro nga dili makaamot sa giyera, pagpamatay, pagpandaugdaug, ang unang lakang mao ang pag-undang ug tuo sa mga mando.

Kini mahitungod pud sa imohang katakus. Dili na maihap ang mga magmamando ug mga libro sa pagmando nga nanginahanglan sa imohang dili pagpangutana nga pagpaulipon. Pero bisag tugutan nimo nga muhatag sa responsibilidad sa imong mga desisyon sa kung si kinsa man nga ginoo o mga tinooan, unsaon nimo pagkahibalo kung asa niin ang tinuod? Sa gusto nimo o dili, ikaw ra ang mopili tali kanila. Kasagaran, ang tao mopili sumala sa kung unsa ang mas pamilyar ug mas masayon.

Kitang tanan gayod ang responsible sa atong mga pagtuo ug mga desisyon. Pagtubag sa atong kaugalingon kaysa himoon sa mga kumander o mga sugo, kita siguro maabot pa sa mga pagbangi sa usag usa, apan sa labing menos kita mobuhat ingon sa atoang kaugalingong termino, dili kahinanglan ang pagpundok ug trahedy sa pag alagad sa uban pang mga tulumanon.

sugod sa pagpangita ug gahom, dili awtoridad

Ang mga trabahante nga mao ang nagahago, adunay gahom. Ang mga amo nga nagamando kung unsa ang himuon adunay awtoridad. Ang mga mangabangay

Anarkiya o anarchy ang maoy mahitabo kun asa ang mando wala gipahamtang paagi sa pagpamugos. Kini mao ang kagawasan: ang paagi nga nagpabilin sa pagmugna sa pag-usab sa atong mga sarili ug sa atong mga relasyon.

Ang bisan unsang libre nga mga paagi o panghitabo-ang kalasangan (rainforest), ang alirong sa mga mag-amigo (circle of friends), ang imong kaugalingong lawas-usa ka anarkiya nga naay panag-angay nga mapadayunung nagabag-o sa kanunay. Ang mando gikan sa ibabaw pababa (top-down), mahimong magdugay pinaagi sa pagpugong ug pagpamugos: ang makatalagmanong disiplina sa highschool detention room, ang factory farm kun asa ang mga pestisidyo ug mga herbisidyo kontra sa kagaw o sa genitically modified nga mais, ang huyang nga “pamunuan sa usa ka nasud o grupo labaw sa uban” o “hegemony” sa mga dagko’g gahum o superpower.

Ang **Anarkismo** o anarchism usa ka hunahuna nga ang kada usa naay katungod nga mahingpit o makompleto ang “kaugalingong pag-buut” (self-determination). Walay balaod, panggamhanan, o paagi sa pagbuut ang mas mahinungdanun kaysa sa mga panginahanglan (needs) ug mga pangandoy (wants) nga anaa sa mga tawo karon. Ang katawhan kinahanglan nga naay kagawasan nga muhulma sa ilahang mga relasyon padulong sa ilang usa’g usa ka katagbawan, ug mutindog sa ilahang mga kaugalingon kung asa nahisakto sa ilang panan-aw.

Ang anarkismo o anarchism dili pagtolon-an (dogma) o usa ka plano (blueprint). Dili kini usa ka sistema nga ginadahum nga mulampos kung gibuhat nga saktong sama sa democracy, dili pud kini usa ka tumong o tinguha nga masabtan sa halayo nga panahon, sama sa communism. Kini usa ka paagi sa paglihok ug kalabutan nga mamahimong buhaton karun dayon. Pinaagi sa nagkadaiyang mga lakang o course of action, kita mamahimong magsugod sa pagpangutana: Ginaunsa niini ang pagbahin-bahin sa gahum?

Ang mga **Anarkista** o anarchists nagababag sa tanang matang sa kagamhanan o hierarchy — ang kada panalapi nga ginatingub ang gahum sa pipila, kada paagi nga ginabutang kita halayo gikan sa atong kakayahan. Supak sa sirado nga mga sistema, ganahan kita sa mga butang nga wala nato mahibal-an, ang kagubot sa atoang sulod tungud sa atoang kakayahan nga kun asa naa kitay kagawasan.

Sa panahon na atong makita ang tanang naandan nga magkalahi-lahi nga mga katukuran (institutions) ug mga kalihokan sa mga kagamhanan, mahimong masabtan nga ang atong tagsa-tagsang mga pakigbisog parte usab sa butang nga mas dako kaysa kanato, butang nga mahimong mupahiusa kanato. Sa panahon nga kita magkakuyog base niining pagkahiusa, kada butang mabag-o; dili lamang ang

sirip (sheriff) o pagkadugmok sa stock market ang makakuha sa mga butang nga imo gikasaligan ug gikinahanglan. Imbis pagsalig sa pamunoan sa pila ka pangulo (bureaucracy), nagsugod kita sa mga panginahanglan sa katawhan; imbis nga pahimuslan ang isigkauban, naninguha kita sa kapuslanan sa kagawasan.

Ang pinakakahadlok sa salbahis (scoundrel) mao ang usa ka katilingban nga walay panag-iya o kabtangan-kay kung kana wala, iya rang makuha ang pagtahod nga angayan sa iyaha. Sa pagkawalay kwarta, ang katawhan gitagaag bili (valued) sa kung unsa ang ilang natabang sa ubang mga kinabuhi, dili sa kung unsa ang ilahang makaya nga masuhol sa uban para mulihok o mubuhat. Sa pagkawalay ginansya o kapuslanan, ang kada pagkugi kinahanglan mao ang iyahang balos, sa maong paagiha wala nay sugyot (incentives) alang sa dili mahinungdanon o makabungkag nga lihok o buluhaton. Ang mga butang nga tinuod nga mahinungdanun sa kinabuhi- halawum nga pagbati (passion), panag-uban-uban (camaraderie), pagkamahinatagon- kay anaa sa kadaghan. Nagkinahanglan ug dagko'ng panon (legion) sa kapulisan ug mga manunukod ug yuta (land surveyors) para ipahamtang ang kakulang nga naghulog kanato sa kalisud ug panlimbasog sa kinabuhi (rat race).

ang ulahing kalapasan

Ang matag mando gitukod sa kalapasan (crime) laban sa nag-unang mando- ang kalapasan nga nagpawagtang niana. Pagkahuman, ang bag-ong mando niabot aron pagalantawon nga makatarunganun, samtang ang katawhan nagpakaingon niana nga mao na. Ang kalapasan nga gipasikad sa Estados Unidos sa Amerika mao ang pagsupak sa gahum sa hari sa Inglatera (England). Ang napasikad nga kalapasan sa muabotay nga katilingban, kung mahimo nato nga musugakod sa kining usaha, kay mubiya sa mga balaod ug mga katukuran (institutions) sa karun.

Ang matang sa kalapasan nagagunit sa kada butang nga nagalapas sa utlanan (limits) sa katilingban-sa iyahang labaw'ng daotan ug sa iyahang labaw'ng kaayuhan. Ang kada paagi balikbalikan sa tanan nga dili makalangkub o makadumala. Kada mando anaay mga liso (seeds) sa iyahang sariling kagub-anan.

Walay butang nga mulungtad sa kahangturan; kana sama usab sa gingharian ug sibilisasyon. Pero unsa may makapuli niining usaha? Makahuna-huna kaya kita ug balaod nga dili pasikaran (based on) sa pagkabahin sa kinabuhi padulong sa-pagmakatarunganon ug supak, pagkabalaodnon ug pagkasad'an, mga magma-mando ug gimandoan? Unsa kaha ang ulahing kalapasan (crime)?

nga naga amuma sa usa ka katukuran o building ang adunay gahum; ang yutaang agalon kung kinsa ang pangalan naa sa titulo ang adunay awtoridad. Ang sapa adunay gahom; ang permit para mohimo ug dam mohatag ug awtoridad.

Walay butang nga mapanlupigon ang gahum. Daghang klase nga gahom nga pwede mahimong kagawasan; ang gahom para muamuma sa imong mga minahal, para pagpanalipod sa imohang kaugalingon ug pagresolba sa mga bangi, sa pagbansay ug acupuncture ug paggiya sa bangka. Adunay mga pamaagi sa pagpalambo sa atoang kapabilidad para makadungag ug kagawasan ingon man sa uban. Matag tawo kinsa mubuhat sa pagkab-ot sa iyahang hingpit nga potensyal mao ang nagahatag ug gasa sa tanan.

Sa laing bahin, ang awtoridad labaw sa tanan, nangilog lang sa ilang gahom. Ug unsa ang gikuha nimo gikan sa ilaha, kuhaun pud sa uban gikan sa imoha. Ang awtoridad kanunay ginakuha gikan sa ibabaw:

Ang **sundalo** mosunod sa **heneral**, kinsa manubag sa **presidente**, kinsa gakuha sa iyang awtoridad gikan sa **Konstitusyon**.

Ang pari manubag sa **obispo**, ang obispo sa **santo papa**, ang santo papa sa **balaang kasulatan**, ang balaang kasulatan nga gikuha iyang awtoridad gikan sa **gino-o**.

Ang **empleyado** manubag sa **tag-iya**, kinsa mosilbi sa **kostumer**, kung kinsa gikuha ang awtoridad gikan sa **kwarta**.

Ang **pulis** nga nagpanaug ug sugo sa pagpadakup nga pirmado sa **mahistrado**, kinsa gakuha ug awtoridad gikan sa balaod.

Pagkalalaki, kapution, bahandi-sa tumoy sa tanan nga mga piramide, bisan kita dili makakita ug mga apanlupigon o despotiko, apan lamang mga pangkatilingbang ideya: mga multong nagapanlimbong sa katawhan.

Sa ingon nga katilingban, ang gahom ug awtoridad mao ang nagkalingkit kaayo nga kita dili na halos makaila: kita makakuha lamang ug gahom baylo sa magpakamasulundon. Apan kung walay kagawasan, Ang gahom walay pulos.

magsugod sa mga relasyon nga gitukod sa pagsalig

Itandi sa awtoridad, ang pagsalig nakasentro ang gahom sa kung kinsa ang mga nagtugyan niini, dili kung kinsa ang nagdawat niini. Ang tawo nga nakaangkon ug pagsalig wala na nanganihanglan ug awtoridad. Kung kinsa man ang dili angayan ug pagsalig, sa pagkatinuod siya dili gyud tugyan ug awtoridad! Apan kita nganung

mas musalig man sa mga pulitiko ug mga CEO o mga eksekotibo sa mga dagkong kumpanya?

Kung walay gipahamtang nga dili balanseng gahom, ang mga tao naay pagdasig aron husayon ilang mga panagbangi para sa ilahang usag-usang katumanan — sa pag angkon sa usag-usang pagsalig. Ang herarkiya ang nagatangtang sa ingon aning pagdasig, gapahigayon para sa mga nagagunit og awtoridad nga mopugong sa mga panagbangi.

Ang panaghigalaay, sa labing maayo, ang kalig-unan sa isigkatao nga gasuporta ug gahagit sa usag-usa samtang garespeto sa tagsa-tagsang awtonomiya. Kini usa ka maayo nga sukuranan para sa pagbanabana sa atoang mga relasyon. Kung wala ang pagpugong nga ginamando sa atoa karon — pagkamolupyo ug pagkailegal, bahandi ug mga utang, korporasyon ug mga mando sa militar — kita mahimong makabuhat ug relasyon nga ang basehan mao ang luwas nga kapunungan (free association) ug pagtinabangay (mutual aid).

magsugod sa pagpasig-uli sa indibidwal ngadto sa katibuk-an

“Ang imohang katongud matapos kung asa ang katungod sa uban magsugod.” Sumala sa ingon ana nga pangatarungan, ang mas daghan nga katawhan, mas gamay ang kagawasan.

Apan ang kagawasan dili sama sa gamay nga bula. Dili kita sayun na maniglain sa usag usa. Ang panghuy-ab ug pagkatawa kay makatakod; hasta pud ang kadasig ug pagkawalay paglaum. Ako buhat sa mga laay na mga sulti nga niligid gikan sa akoang dila, mga kanta nga dinakpan sa sulod sa akoang ulo. Ang mga kasapot nga mitakod sa akoang mga kauban. Kung momaneho ko ug awto, kini mohatag ug polusyon ngadto sa hangin nga imohang giginhawa; Kung mugamit ka ug medisina, mosala kini sa tubig nga ginainom sa tanan. Ang sistema nga ginadawat sa tanan, mao sab nga sistema kung asa ka nakapailalom — apan kung ang uban tao ang mohagit niini, ikaw usab ang makapausab ug negosasyon sa imohang realidad. Ang imohang kagawasan magsugod kung asa magsugod ang akoang, ug matapos kini kung asa ang akoang matapos.

Kita dili mga magkalahi nga indibidwal. Ang atoang lawas adunay sulod nga libohan ka naglainlaing mga kaliwatan nga nabuhi sa symbiosis: kay sa sa serado nga kuta, sila mga nagapadayon nga proseso kung asa nagalusot ang mga pagkaon ug mga mikrobyo nga walay hunong nga mulabay. Kita nabuhi sa symbiosis uban

mga motorista ug mga taong walay panimalay. Ug tungod kay ang tanan nagaapas sa ginansya kaysa sa mutuman sa mga butang para sa kaugalingong tungod, ang resulta sa ingon ani nga paghagu mahimo nga kadaotan. Ang pagbag-o sa klima (climate change) ang pinaka bag-o sa mga niabot ug moabotay pa nga katalagman nga maski ang mga pinakagamhanang kapitalista dili mahimong makapugong niini. Sa pagkatinuod, ang kapitalismo wala nagahatag ug ganti sa mga negosyante para mosolusyon sa mga krisis, apan para makakwarta gikan niini.

ang problema mao ang kabtangan

Ang pundasyon sa kapitalismo mao ang katungod sa kabtangan — usa ka paghimo sa katilingban social construct nga atoang namana pa sa panahon sa mga hari ug mga aristokrata. Ang kabtangan dali ra mabalhinbalhin sa mga laing mga kamot karong mga panahona, apan ang konsepto sama ra usab: ang ideya sa panag-iya nagapalehitimo sa pag-gamit ug pagpanakit para mapugos ang dili balanse nga higayon sa yuta ug rekursos.

Ang uban tao nagahunahuna nga ang kabtangan mahimong makuha nga wala ang estado. Apan ang mga katungod sa kabtangan mawala ang kahulogan kung wala ang sentralisadong awtoridad para mopahamtang nila — ug samtang ang sentralisadong awtoridad anaa, walay bisang unsang tinuod nga maimoha. Ang kwarta nga imong hinimo gigama sa estado, gaagad sa buhis ug pagdaghan sa supply sa kwarta (inflation). Ang titulo sa imohang sakyanan kontrolado sa LTFRB. Ang imohang balay dili imoha, apan sa banko nga giprendahan nimo. Maski imoha na gayud ni, Makuha ni sa gobyerno para gamitong pangpubliko bisag naa pa kay titulo.

Unsa ang kahinanglan para maprotektahan ta sa kung unsa ang importante sa atoa? Ang gobyerno? Ang gobyerno anaa lang kung unsa ang makuha nila sa atoa: mas dako ang ilang ginakuha kontra sa ilang ginahatag. Ang merkado nagaganti lamang sa atoa kung himulbolan atoang mga kauban, ug atoang kauban manghimulbol sa atoa. Ang atoang tinuod nga kasiguruhan lamang ang atoang pangkatilingbang relasyon. Para sigurado kita, kahinanglan nato matinabangay para maka depensa ta sa atoang mga kaugalingon.

Kung wala tay kwarta o katungod sa kabtangan, ang mga relasyon nato sa mga butang makadeterminar sa atoang relasyon sa usag-usa. Sa pagkakaran, lahi na kini: ang atong mga relasyon sa matag usa gibuot o gideterminar gayod sa atong mga relasyon sa mga butang. Ang pagwagtang sa mga kabtangan (properties) dili nagapasabot nga ang imong mga panag-iya mawala; kana nagpasabot na walay

Walay lain na pamaagi padulong sa kagawasan kung dili pinaagi sa kagawasan. Imbes nga usa lang ka agihanan para sa tanan ahensya, kahinanglan nato ang nagkalain-laing lugar para makabansay ug gahum. Imbes na usa ra nga kasamtangan sa pagkalehitimo, kahinanglan nato ang mas dako nga lugar para diin makapraktis ug gahom. Imbes na pagpamugos nga tiunay na sa gobyerno, kahinanglan nato ug istrakturang makadesisyon nga makapagpalambo sa awtonomiya. Ug pagbansay sa depensa sa kaugalingon nga makapugong sa mga gustong mahimo nga magmamando.

ang problema mao ang ginansya

Ang kwarta usa ka sulundon nga mekanismo para maimplementar ang dili pagkapantay-pantay niini usa ka pangagpas: kini daw mahimong murepresentar sa tanan. Kini unibersal: mga tawo nga maski walay komon sa usag-usa kay mudawat ani nga usa ka kamatuoran sa kinabuhi. Kini dili personal: dili parehas sa kabiling prebelihiyo, kini mabalhin dayon-dayon gikan sa usa ka tawo ngadto sa lain. Likido kini: mas sayun kini mubag-o ug posisyon sulod sa hirarkiya. Daghan sa mga gusto mu-alsa sa usa ka diktador dali ra mudawat sa awtoridad sa merkado.

Kung ang tanang bili nakatutok lang sa usa ka instrumento, bisan pa ang mga dili mabawi nga higayon sa atoang kinabuhi mahabwa ang kahulugan. Mahimong usa lamang ka handumanan sa pangagpas nga kalkulo sa gahum. Tanang butang nga dili makwenta sa pinansyal matagak lang sa daplin sa dalan. Ang kinabuhi mahimo nga gagukod lamang ug pinansyal nga kita: usa batok sa tanan, pamaligya o mabaligya.

Para makahimo ug ginansya: gapasabot nga para mukuha ug mas dakong kontrol sa kapanguhaan sa katilingban ikumpara sa tanan. Dili kita tanan makaginasya ug dungan: para sa usa ka tawo nga moganansya, ang uban angayan lang nga mawad –an ug leverage, sa hisgutanang pinaangay. Kung ang imbester makaginasya sa trabaho sa mga empleyado, gapasabot nga kung mas daghan ang empleyado nga gatrabaho, mahimong mas dako nga pinansyal na gintang (financial gap) sa ilahang duha.

Ang sistema nga gimaneho sa ginansya makapahimo ug kalisod sa parehas nga dagan sa pag-apon ug bahandi. Ang pagsigingsiging para makigkumpetensya makamugna ug inobasyon nga mas paspas kaysa sa bisang unsang niaging mga sistema, apan dungan niini makamugna kini sa walay katapusang pagdugang sa hilabihang pagkalahi: kung sa unang panahon mas labaw ang nagasakay ug kabayo kontra sa nagabaktas, karon stealth bomber na ang nagalupad ibabaw sa

ang libohan pang kaliwatan, kamaisan nga gahingos sa atong ginapahungaw. Ang gadagsa nga grupo sa mga lobo o usa ka gabiing hungkong sa mga baki ingon nga usa ra ka mananap. Ingon nga usa ra, ingon sa usa sa atoang mga lawas. Wala kita galihuk sulod sa kahaw-ang, nga kaugalingong gipaandar sa pangatarungan; ang taub-hunas sa kosmos mosulbong palapos kanato.

Ang lingwahe gasilbi para motugyan lamang tungod kita gagunit ani nga ila sa tanan. Parehas ra ngadto sa atoang mga ideya ug mga pangandoy: kita makatugyan nila tungod sila mas dako sa atoa. Ang matag usa sa atoa nagagikan sa kagubot gikan sa sukwahi nga mga pwera, Kini tanan gapadayon sa paglapas labaw sa ato nga mulapas sa oras ug espasyo (space and time). Sa pagpili kung asa dinhi ang ipatikad, kita makatino kung unsa ang ialima sa tanan nga atoang maenkwentro.

Ang kagawasan dili usa ka bahandi o panag-iya; usa kini ka relasyon. Dili kini isa ka butang nga moprotekta sa atoa, apan usa ka pamaagi nga makapadako sa mga posibilidad. Apan dili kini gapasabot nga mangita ta ug kaayuhan tungod lamang niini. Ang panigbangi ug kaayohan makapalapad ug makapaligdong sa atoa, basta wala ray sentralisadong gahom nga pugos ug kasabotan o mohimo nga ang modaog sa panigbangi maiyaha ang tanan. Apan imbes nga bahinbahinon nato ang kalibutan aron mahimog ginagmay na mga gingharian, buhaton nato tanan para sa atoang pagkinaubanay.

pagsugod sa liberasyon sa tinguha

Sa atong pagdako sa katilingban, dili kita ang nanag iya sa atong mga gusto (passion), kini sila giamuma sa mga ‘advertising’ ug uban pang klase sa propaganda aron ipadayon ang atong pagdagan sa merkadong kapitalista. Salamat sa indoktrinasyon, ang tawo malingaw ug buhat sa mga butang nga sa dugayng panahon, maka guol ug alaot gihapon sa ila. Nasirad-an ang purtahan sa atong kalipay kay na trangkahan kita sa atong pag antos.

Aron mahimong tinuod nga luwas, kinahanglan natong tupungan ang mga proseso nga nagbuhat sa atong mga tinguha. Ang liberasyon dili lang nagapasabot nga tumanon ang atong mga tinguha, nagapasabot pud ni nga ilapad nato ang atong balatian para sa mga posibleng mahitabo, aron masentro nato ang atong mga tinguha sa realidad na gusto nato. Nagapasabot pud kini nga talikdan ang mga kalipay nato nga gikan sa pagpugos, pagdomina ug pagpanagiya, aron atong makita ang kalipay nga makapaluwas sa ato sa makinarya sa pagtuman ug kompetisyon. Kung ikaw nakalingkawas sa pagka adik, nakahibalo ka kung unsaon pagbalhin sa (para imung kaayuhan) sa imung mga tinguha.

pagsugod sa pagkontra

Naandan sa mga panatiko na ibasol ang usa ka grupo para sa mga problem sa sistema — mga Hudiyo para sa mga mangwartahay na kapitalismo, mga imigrante sa problema sa ekonomiya — pareha ra pud ni sa pagbasol sa mga indibidwal nga politiko sa korupsiyon sa politika. Pero ang problema mao ang sistema mismo. Bisan kinsa pa ang muturno sa gahum, mao ra gihapon ang resulta — dili balanseng pag ehersisyo sa gahum ug dili balanseng dignidad. Ang problema dili mao ang pag tunga sa sistema kung dili ang pag lihok niini.

Ang kaaway nato dili mga tao, kung dili ang mga institusyon ug mga sagad na buhaton (routines) nga nagapasamot ug palayo sa kada usa sa atoa ug sa atong mga kaugalingon. Ang kagubot sa atoang kaugalingon maoy mas labaw pa sa kagubot sa atoang relasyon sa matag-usa. Ang apan sa sibilisasyon sama ra sa apan nga nagdagan sa atong panag-amigohay ug atong kasing-kasing; dili kini bangi sa mga tao, bangi kini sa lain-laing klasi sa relasyon, ug pamaagi sa kinabuhi. Kung supakon nato ang atong papel sa sistemang nidaog, atoang ginaabrihan ang purtahan para sa mga butang na makaapan kanato.

Ang pinaka maayo mao ang paghawa sa kinatibuk-an sa dominasyon — dili para i-balanse ang pagdumala niini, dili para iilis-ilis ang posisyon sa mga mananakit ug nagagwanta, ug dili para himuong maayo ang kabutang sa sistema pinaagi sa reporma. Ang punto sa protesta mao ang dili pagtawag ug mga magmamando, kung dili ipakita nga makalihok kita sa atong kaugalingong kusog, ug idasig ang uban pa para makabuhat sa pareha, ug pugngan ang mga awtoridad nga muapil-apil. Dili kini pangutana bahin sa gera — gubot sa mga kontrang naay armas — kung dili ang makatakod na pagsupak.

Dili sakto ang pag-edukar ug paghisgutay, ug ang paghulat sa uban nga muhumok ang kasing kasing ug mubag-o ang huna huna. Hantod dili mopadayag ang ideya ngadto sa aksyon, ang pagsagubang (confront) sa mga tao nga aduna nay posisyon sa kinabuhi, ang panaghisgutay wala gihapo'y klaro. Daghan sa mga tao dili gihapon komportable sa mga panaghisgutay bahin sa mga teyorya, pero kung naa nay nahitabo, kung ang peligro dako, ayha pa nila makit-an ang punto ug diperensya sa duha ka kontra, diha na sila mubarog. Dili nato kinahanglan ang kauyonan, o komprehensibong pagsabot sa kalibutan, o mapa sa usa ka destinasyon — kung dili ang kadasig lang nga mupili ug laing paagi sa mga butang.

Ang pinakalabing liberal nga demokrasya gabahin sa pareha nga prinsipyo sama sa pinakamanlupigong awtokrasya; ang sentralisasyon sa gahum ug pagkalahitimo sulod sa estruktura kay motuyo ug monopoliya sa paggamit ug kusog. Kon ang burukrata nga nagapadagan ani nga istruktura motubag sa usa hari, usa ka presidente, o mga botante kay dili ang punto. Ang balaod, burukrasya, ug pulis mas tigulang pa sa demokrasya; sila galihok nga parehas nga pamaagi sulod sa demokrasya susama sa diktatorya. Ang kalainan lang mao nga, makaboto kung kinsa ang mupahamtang sa ilaha, kita kuno mudawat kanila nga atoa — bisan pa ug gigamit sila batok sa atoa.

Ang mga diktatorya maoy tiunan na dili malig-on; ikaw makapagpamatay, makapreso, ug makahulhog ug tibuok henerasyon ug ilahang mga anak moimbento ug pakigbisog para sa kagawasan usab. Apan saaran ang kada tao ug higayon nga mupahamtang sa pagbuot sa mayorya ngadto sa iyahang mga kauban, ug makuha nimo silang tanan sa likod sa usa ka sistema nga nagapabatok sa usag-usa sa ilaha. Kung pagtuo sa mga tao nga mas dako iyang impluwensya sa mapugsunong institusyon sa estado, mas mahimong popular ang institusyon. Tingali kini ang naga patin-aw ngano ang global nga pagpalapad sa demokrasya nagkadungan ug pagkahitabo sa mga dili nakatuohang dili pantay-pantay nga pag apod-apod sa mga kapanguhaan ug gahum: wala nay lain pa nga sistema sa pang-gobyerno na makapalig-on sa maong walay kasigurohan nga sitwasyon.

Kung ang gahum sentralisado, ang mga tao kahinanglan nga mukab-ot ug pagmando sa uban para makakuha ug impluwensya ibabaw sa ilahang mga tinguha. Ang pakigbisog para sa awtonomiya maoy gipaagi ngadto sa mga pakigtigi (contest) para makakuha ug gahum nga pangpolitikal: saksihi ang sibil nga gubat sa mga post kolonyal nga nasud sa mga tao nga kaniadto nag-uban sa kalinaw. Sa mga nag-gunit ug gahum magpabilin lamang kini kung maglungsad ug walay katapusang gubat batok sa ilang kaugalingong populasyon ingon usab sa mga langyaw nga mga tao: ang militar gipadala para moatubang sa mga lumad nga supak sa pagputol sa mga punoan ug pagmina.

Kung kanusa naa ang hirarkiya, kini mopabor kung kinsa ang naa sa ibabaw para masentralisado ang gahom. Ang paghimo ug dugang nga mga pagbantay ug pagbalanse ngadto sa sistema ang nagapasabot sa usa ka butang na kita tanan kahinanglan nga maprotektahan gikan sa mga naga protekta. Ang usa lamang ka pamaagi para maningkamot ug bentaha sa awtoridad nga dili masuyop sa ilang dula mao ang pagpalambo sa mga horizontal network na makalihok ug pangawtonomiya. Apan kung kita naay igo nga gamhanan para mapugos ang awtoridad nga siryosohon kita, mahimo kitang gamhanang sakto para mosulbad sa atoang mga problema nga wala kita nanginahanglan sa ilaha.

lagsaon niining kalibutana. Kahinanglan nato ang presensya, diha-diha nga, direktang pakigkita sa usag-usa, direktang pagmando sa atoang kaugalingong kinabuhi — mga butang nga dili mahatod sa mga representante ug representasyon.

ang problema mao ang mga lider

Ang pagpangulo usa ka sakit sa katilingban diin ang mayorya sa mga partisipante sa grupo napakyas mokuha sa ilahang inisyatibo o mohunahuna ug kritikal mahitungod sa ilang mga lihok. Samtang kita nakasabot nga ang ahensya usa ka kabtangan sa mga piho nga mga indibidwal kaysa relasyon sa mga tawo, kita pirmi magsalig sa mga lider — ug sa ilahang kaluluy-on. Ang mga tinuod nga suludong mga lider maoy ingon sa kadelikado sa mga klaro nga kawatan, sulod sa tanan nilang mga daygonong mga kalidad kay mao lamang makapalig-on sa ilahang estado ug pagsunod sa uban, ug dili sa paghisgot, ang pagkalehitimo sa pagpangulo.

Kung ang pulis maabot sa usa ka protesta, ang ilang pirling pangutana “Kinsa ang tagtungod?” — dili kay tungod kahinanglan ang lider sa usa ka kolektibong paglihok, apan kini nagapakita ug kahuyang. Ang mga Conquistadores naghisgot usab sa sama nga pagpangutana sa pag-abot nila sa ginatawag nga New World; sa matag higayon nga makadawat sila ug tubag, naka pasayun kini sa paglupig sa tibuok populasyon. Samtang anaay lider, siya masangkap, mailisdan, makuha nga hostage. Sa labing maayo, ang pagsalig sa usa ka lider makapahuyang sa grupo; sa labing dautan, kini mukopya sa interes sa mga awtoridad ug istraktura sa gahum sulod sa mga musupak nila. Mas maayo nga ang tanan adunay pagbati sa pangkabubut-on ug kaugalingong tulumanon.

ang problema mao ang gobyerno

Ang gobyerno nagasaad ug katungod, apan sila makakuha lamang ug kawawasan. Ang ideya nga ang katungod nagapasabot ug sentralisado nga gahum para muhatag ug muprotekta niini. Apan bisan unsang butang nga ang estado magamhanong sakto para mo garantiya, kini gamhanag sakto para mubawi niini; ang paghatag ug gahom sa gobyerno para mosulbad ug usa ka problema muabri lamang ug pwertahan para mohimo ang dungag pa nga mga problema. Ang gobyerno wala nagahimo ug gahom gikan sa hangin — ato kana nga gahom nga ilahang gigamit, nga mas epektibo nato nga magamit nga walay kumplikadong makinarya sa representasyon.

ang problema mao ang pagmando

Unsa ang mga senyales nga naa ka sa usa ka abusadong relasyon? Ang naga abuso mahimo nga magmando sa imong kinaiya o diktahan imong huna-huna; pagbabag o pagkontrola sa imohang pagkab’ot sa mga katigayunan; pagpanghulga o pagpanakit batok sa imoha; kanunay ka ibutang sa posisyon nga gasalig lamang; kununay ka nga ginabantayan.

Mao ni ang hulagway sa mga kinaiya sa tagsa-tagsa nga mga abusador, apan kini usab ngadto sa B.I.R., ang military, ang N.S.A., ug uban pa nga mga institusyon nga nagadumala sa atoang katilingban. Kini sila nga tanan nagabase sa ideya nga kita tanan gakinahanglan nga mabantayan ug kanunay, madumala, mapamunoan.

Sa mas dakung mga dili balansene nga gipahantang sa ato, mas dako nga pagmando ang kahinanglan para ipreserba sila. Sa usa ka bahin sa pagpauyon sa gahom, ang pagmando brutal na ginagamit base sa indibidwal: pag-atake sa drone, grupo sa SWAT, pag bartolina, paglaraw sa rasa. Sa usa ka bahin, naa kini sa tanang dapit ug dili makita, gibuhat sa sulod sa impastraktura sa katilingban: ang pagkuenta aron matino ang credit rating ug insurance premiums, mga pamaagi sa pagkolekta sa istatistiko ug gihimog pagplano sa syudad, ang arkitektura sa mga dating sites ug social media nga plataporma. Ang NSA nagamonitor sa ato on line, apan wala kini gagunit ug ingon ana kadako nga kontrol sa atoang realidad sama sa algorithms nga nagatino sa kung unsa atoang makita kung kita mo log in.

Kung kanus-a ang walay kinutubang posibilidsad sa kinabuhi makunhod sa pSundayag ug pagpiliian sa kodigo nga ones ug zeros, wala nay bangi tunga sa sistemang atong gipuyan ug ang kinabuhi nga atong gipangandoy — dili tungod kay makuha nato ang hingpit na kagawasan, apan tungod kay atoang nahingpit ang kabaliktaran niini. Ang kagawasan wala gapasabot nga mopili kita sa angay pilian, apan sa paghimo ug mga pagpangutana.

ang problema mao ang hayarkiya

Daghan ang managlahilahing mekanismo para magpahamtang sa dili pagkapantay-pantay. Ang uban nagaslig sa sentralisado nga aparato, sama sa sistema sa korte. Ang uban molihok nga mas impormal, sama sa binarkadahay ug katawohong papel.

Ang ubang mekanismo ani kay hapit na hingpit nga madaot. Ang pipila nagapadayon ug pagtuo sa balaan nga katungod sa mga hari, bisan pa pila na ka siglo nga dili mahunahuna-an nga naa pay laing basehan para sa katilingban. Ang uban

kay dulot na kayo sa utok nga dili na sila makahunahuna pa ug kinabuhi nga wala niini, Kinsa ba ang makahulagway ug kalibutan nga walay katungod sa kabtangan? Apan kini tanan kay mga patukod sa katilingban; sila tinuod, apan malikayan. Ang pagkaanaa sa mga agalong yutaan ug mga nagdumala sa dagkong kumpanya kay dili mas natural, kinahanglan, o makabenepisyo kaysa sa pagkaanaa sa mga emperador.

Kani nga mga mekanismo nga kaubang giusbaw, gipalig-on ang usag usa. Ang kasaysayan sa rasismo, alang sa panig-ingnan, kay dili mabadbad sa kasaysayan sa kapitalismo: ni ang isa dili mabuhat kung wala ang kolonisasyon, pagpangulipon, o ang rasismo nga nagabihin-bahin sa mga mamumo-o ug gihapon mao ang motino sa kung kinsa ang mga mopuno sa mga presohan ug mga iskwater sa kalibutan. Sa ingon usab, kung wala ang infrastruktura sa estado ug ang nagkalainlaing hirarkiya sa atoang katilingban, ang tagsa-tagsa nga panatisismo dili gyud makapatuman ug sistematikong putin-ong pagpalabaw. Nga ang Itom nga Presidente makamando ibabaw aning mga istruktura lamang makabalanse sa ilaha: usa kini ka gawas nga nagapamatarung sa lagda.

Sa pagbutang ani sa lain nga pamaagi. Samtang naa pa ang mga pulis, kinsa sa imong huna-huna ang ilahang hasi-on? Samtang aduna pay mga presohan, kinsa sa imong huna-huna ang mopuno niini? Samtang naa pa ang kakabus, kinsa sa imong huna-huna ang mahimong pobre? Kini daku nga pagka tanga kung motu-o kita nga makab-ot nato ang pagkapantay-pantay sulod sa katilingban nga nagabase sa hayarkiya. Mabalasa nimo ang mga baraha apan kini mao gihapon nga mga baraha-a.

ang problema mao ang utlanan

Kung usa ka langyaw nga mga kasundalohan ang mosulong niining yuta-a, putlon ang mga punoan, hilo-an ang mga sapa, ug pagpugos sa mga bata nga modako nga nagapasalig nga mapanaugonon sa ilaha, kinsa ba ang dili mogamit ug armas batok kanila? Apan kung ang lokal na gobyerno ang mohimo pud niini, ang mga bayani dali ra kaayo mohatag sa ilang pagkamasulundon, kwarta para buhis, ug ilang mga anak.

Ang mga utlanan wala gaprotekta sa atoa, sila naga bahin-bahin sa atoa — nagahimo ug dili apil. Bisan ang mga pinakademokratikong gobyerno natukod pinaagi sa pagbulag-bulag sa mga partisipante ug mga taga-gawas, lehitimo ug dili lehitimo. Sa karaang Athens, ang iladong natawhan sa demokrasya, gamay lang na bahin sa mga tao ang naka-apil sa political na proseso; samtang ang mga Ama-

hang Nagtukod sa modernong panahon na demokrasya gapanag-iya ug mga ulipon. Ang Citizenship, sa gihapon nagapahamtang ug babag sa tunga sa na apil ug wala iapil sa sulod sa US, gihuboa ang milyones nga wala nadokumentong residente sa ilahang kasigurohan sa kinabuhi.

Ang liberal nga ideya nga palapdon ang linya sa mga naapil hangtud ang tibuok kalibutan magkahiusa sa usa ka madakong demokratikong proyekto. Apan ang dili pagka pantay-pantay nakakodigo na sa istruktura. Sa tanang ang-ang sa katilingban, libo-libong mga gagmay nga utlanan ang nagabihin-bahin sa atoa ngadto sa magamhanan ug mga walay gamhanan: checkpoint para seguridad, credit ratings, password sa database, price brackets. Kita gakinahanglan ug papeles para sa panag-iya nga wala gapamatuod sa pagsalikway, nga wala nagapasentro sa gahum ug pagkalehitimo, nga wala gakarantina sa sympatiya sa mga ganghaang mga kasilinganan.

ang problema mao ang representasyon

Makagunit lamang ka ug gahum sa pagbakyaw niani; makakat-on lamang ka sa imong interes sa pagbuhay niini. Kung ang tanan nato paningkamot para ipangusog ang pwersa sa kalibutan kinahanglan mapaagi ngadto sa paghusay sa mga representante o gipaghubad ngadto sa diplomasya sa mga institusyon, kita mahibulag sa usag-usa ug sa atoang mga potensyal. Tanan aspeto sa atoang ahensya nga atoang na ani atoang makita ug usab nga usa ka butang nga dili nato mailhan ug mukaaway sa atoa. Ang mga politiko nga kanunay pakyas sa atoa mao ra nga nagapakita kung unsa kadako nga gahom nga nawala sa atoang kinabuhi ug gihatag ra nato sa ilaha: ang kabangis sa pulisya mao ang kangit-ngit nga resulta sa atoang pagtinguha nga mulikay sa personal na responsibilidad sa kung unsa ang mga nagapanghitabo sa atoang mga kasilinganan.

Sulod sa digital nga panahon, kung kanusa ang kada tao kahinanglang magpadayon musilbi nga iyang kaugalingong sikretarya para mudumala sa iyahang pangpublikong imahe, ang atoang pinakareputasyon nahimo na ug panggawas, mura ug usa ka bampira nga gakaon sa atoa. Kung kita wala nahibulag sa usag-usa, makigkumpetensya aron ibaligya ang kaugalingon sa nagkalain-laing mga propesyonal ug social markets, mamuhunan ba kita ug dakong oras ug kusog niining mga dagway. Mga bulawang baka nga gihimo sa atoang imahe?

Kita dili na mapakunhod, ni mga delegado o mga pangaggpas ang makatindog para sa atoa. Ang pagpakunhod sa mga tao ngadto sa numero ug hilaw nga kasinatian nga datos, mawala ang atoang panglantaw sa kung unsa ang naay mga bili ug ta-